

УДК 811.161.2'367.5

**AUTHOR'S CORRECTIONS OF A SYNTAX STRUCTURE OF A
SENTENCE IN IVAN FRANKO'S SCIENTIFIC SPEECH**

Olena Trush

*Ivan Franko National University of Lviv,
Ivan Kovalyk Ukrainian-language department, 1/234,
Universytets'ka Str., Lviv, Ukraine, 79001,
phone: (0322) 39-47-17
e-mail: olenka.m.t@gmail.com*

The article is dedicated to the issue of author's improvement of a syntax structure of a complex sentence in scientific articles by I. Franko. The author of the article analyzes the changes and corrections made by Ivan Franko during the reprinting of his scientific works. The author's transformations in the construction of a complex sentence and in the system of conjunctions that combine parts of hypotactic and paratactic structures are investigated.

Key words: author's corrections, complex sentence, conjunctions (linking words).

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2020.72.10858>

The formulation of the problem. Prominent in the stylistic system of literary language are the scientific texts of Ivan Franko, by which the writer significantly expanded its functional boundaries in the second half of the nineteenth century and laid the foundations for developing Ukrainian scientific speech. I. Franko's activity in the formation of the scientific style of the Ukrainian language is proved: 1) in the development of scientific terminology and 2) in the development of syntactic structure of the text, because "accuracy and uniqueness ... are ensured by the correct choice of the necessary terms, clarity and coherence – by appropriate syntactic constructions, lines of compound and complex sentences that give unlimited space for thinking and the development of thought" [14: 29]. After all, the syntax of the writer is a fragment of the general syntax structure of scientific speech in the second half of the nineteenth century.

The analysis of resent researches and publications. The study of the specifics of the structure of the sentence in general and complex in particular in the scientific articles of the writer would be incomplete, insufficient without any remarks about the changes and corrections in the structure of the sentences and conjunctions made by I. Franko during the reprinting of his works. Exploring the language of Kameniar, such linguists as Z. Franko, F. Zhylko, I. Petlychnyi, V. Simovych, N. Kornienko, I. Oshchypko, M. Bilous, Z. Terlak, I. Grytsiutenko, V. Chaplenko, Ye. Dmytrovskii, N. Dniprovska, L. Nevidoms'ka, repeatedly turned their attention to author's corrections mostly in vocabulary, morphology, partly – in syntax. In their works researchers mostly wrote about improving the language of works of fiction, while the author's corrections to the scientific text were not the subject of separate consideration.

The purpose of our research is to define Ivan Franko's role in improving the syntactic organization of a complex sentence in the scientific style of Ukrainian literary language.

Many of the scholarly articles reprinted during the life of I. Franko remained unchanged within the syntax structure of a sentence (“Жіноча неволя в руських піснях народних”, 1883; “Етимологія і фонетика в южноруській літературі”, 1894; “Причинки до української ономастики”, 1906; “Поезії Віктора Забіли”, 1906; “До біографії та характеристики В. Забіли”, 1906; “Що таке поступ”, 1903; “З останніх десятиліть XIX віку”, 1901, 1910). This can be explained by the fact that for the most part, except for the last one, the articles were published and reprinted in the same year.

The object of our analysis are those scientific works of I. Franko which have been modified in the following editions:

- “Темне царство” (Svit. – 1881. – № 11–12. – Р. 195–199; 1882. – № 13 (1). – Р. 221–224; separate edition. – Lviv, 1914. – 47 p.);
- “Іван Вишенський, його час і письменська діяльність” (Khliborob. – 1892. – № 8. – Р. 59–60; № 9. – Р. 73–75; № 10. – Р. 82–83; № 11. – Р. 89–90); “Іван Вишенський. Ruthenian writer of the sixteenth century. Written by Ivan Franko. Reprint from “Khliborob”” (Kolomyia, 1892. – 26 p.); “Іван Вишенський” (Lviv, 1911. – Р. 5–31);
- “Панщина та її скасування в 1848 році в Галичині” (Lviv, 1898. – 135 p.; Lviv, 1913. – 248 p.).

The presentation of the main research materials.

“In the study of the development of I. Franko's language, – as N. Korniienko notes, – on the basis of a comparison of works edited by the author himself, important precepts are given by the writer's preface to certain corrected editions ...” [11: 88].

In the preface to the second edition of the “Темне царство”, I. Franko stated: “Reprinting this study after 33 years, I made some, not very significant linguistic, stylistic, and speech corrections and added notes” [22: 4]. V. Simovych also stated: “Such an eternally lively and sensitive man as Franko was, never left what he wrote in the same form as it was once printed; moreover, he was very glad to listen to the advice and suggestions of strangers and he corrected in a better and more clear way that parts that he considered to be fairly suggested” [20: 29].

The analyzed articles reveal the author's corrections in the construction of a complex sentence and in the system of conjunctions that combine parts of hypotactic and paratactic structures.

So, referring to those corrections that the author made in the construction of a syntax construction, we can distinguish the following aspects:

1) the segmentation of one complex sentence into two or more, which provides a clearer presentation of thoughts in complex constructions:

In the first edition it is mostly a multicomponent sentence ($\approx 7-8$ predicative parts) or a sentence which contains several pairs of homogeneous and separated members. Such structures complicate the perception of the integrity of the scientific text.

Знав наш поет, що, виливаючи на папір своє наболіле чуття, свої політичні погляди та бажання, він не тільки не верне тим волі Україні..., – але навіть не буде міг сказати того слова свого прилюдно, в печаті, і що

Знав наш поет, що, виливаючи на папір своє наболіле чуття, свої політичні погляди та бажання, він не тільки не верне тим волі Україні..., – але навіть не буде міг сказати того слова свого прилюдно, в печаті, і що

його поеми в найліпшім разі можуть дійти до громади тільки в рукописних відписах; ба, він знав і те, що за само написання подібних поезій, за сам прояв подібних “неблагонамеренных” почувань жде його така сама доля, як майже всіх передових поетів та письменників Росії, як того вільнодумця, котрого він такими гарячими та страшними словами описав у своїм “Сні”...

[“Темне царство”, 1881–1882]

Латиняни, а особливо єзуїти нападали на православіє з різних боків, опираючися на грецьких і латинських писателів, церковних і світських; грецькі патріархи, особливо Мелетій Пігас і Кирило Лукаріс, писали також листи і книжки в обороні православі, – значить, треба було знати по-грецьки і по-латині, знати не тільки богословіє, але також історію, право церковне та світське і багато ще дечого іншого, щоби з успіхом боронитися.

[“Іван Вишенський”, 1892]

2) much less often – combining two or three sentences into one:

Ну, і щож до того, – питає може дехто. Чим се жите для нас цікаве? Що з него можемо навчитися?

[“Іван Вишенський”, 1892]

In this case, the author's transformation of the sentence contributes to the loss of expressiveness not inherent in the scientific style.

– replacement of one part of a six-component compound sentence with an adverbial participial phrase that simplifies the perception of scientific information:

Наші «Причинки» іменно те мають на ціли, і нам здаєсь, що тільки таким способом, розсмотрюючи уважно кожний крок...

[“Темне царство”, 1881–1882]

3) transformation of a complex sentence into a compound one:

Нема ні жінки, ні діток, нема кому розважити й розрадити, нема друга щирого, **щоб с ким** поділити накопїле в серці горе.

[“Темне царство”, 1881–1882]

його поеми в найліпшім разі можуть дійти до громади тільки в рукописних відписах. Ба, він знав і те, що за само написання подібних поезій, за сам прояв подібних “неблагонамеренных” почувань жде його така сама доля, як майже всіх передових поетів та письменників Росії, як того вільнодумця, котрого він такими гарячими та страшними словами описав у своїм “Сні”...

[“Темне царство”, 1914]

Латиняни, а особливо єзуїти нападали на православіє з різних боків, опираючися на грецьких і латинських письменників, церковних і світських. Грецькі патріархи, особливо Мелетій Пігас і Кирило Лукаріс, писали також листи і книжки в обороні православія. Значить, треба було знати по-грецьки і по-латині, знати не тільки богословіє, але також історію, право церковне та світське і багато ще дечого іншого, щоб з успіхом боронитися.

[“Іван Вишенський”, 1911]

Спитає, може, дехто, чим цікаве се життя для нас і що можемо навчитися з нього?

[“Іван Вишенський”, 1911]

Задумавши зробити се в своїх «Причинках», я певний, що тільки таким способом, роздивляючи уважно кожний крок...

[“Темне царство”, 1914]

Нема ні жінки, ні діток, нема кому розважити й розрадити, нема друга щирого, **і ні з ким** поділити накопїле в серці горе.

[“Темне царство”, 1914]

The semantic relations of the sequence in a compound sentence make it possible to reproduce better and more colorfully the gradation of the feelings and moods of the poet, which I. Franko wanted to reflect by analyzing T. Shevchenko's "Сон".

4) to transform a complex sentence into a simple one:

З того погляду «Сон» – одна з найслабших штурк, які вийшли з-під пера Шевченка.
[“Темне царство”, 1881–1882]

З того погляду «Сон» – один із слабших творів Шевченка.
[“Темне царство”, 1914]

– replacement of a complex sentence with a phrase that is subjected to language economy law:

Які є служебности, ті мають лишитися ненарушені...
[“Паницина та її скасування в 1848 році в Галичині”, 1898]

Дотеперішні служебности мають лишитися ненарушені...
[“Паницина та її скасування в 1848 році в Галичині”, 1913]

– replacement of a subordinate clause with a single adjective or participial phrase that contributes to the clarity of the syntax of the text:

Отсей то повинен був читати і пояснити людям те, що читав.
[“Іван Вишенський”, 1892]

От тим-то сей письменний повинен був не тільки читати, але також пояснити людям прочитане.
[“Іван Вишенський”, 1911]

Про сю подію оповідає Вишенський в першій своїм писаню, котре дійшло до нас і було написане або ще в дорозі до Афону...
[“Іван Вишенський”, 1892]

Про сю подію оповідає Вишенський досить важкою церковною мовою в першій своїм творі, написанім, певно, після усного оповідання, може ще в дорозі до Афону...
[“Іван Вишенський”, 1911]

5) replacement of the participial phrase with an active adjective to the subordinate clause:

Я хочу на основі Шевченкових поем відмалювати погань і неправду, лежачу переважно в політичній устрою Російської держави...
[“Темне царство”, 1881–1882]

Я хочу на основі Шевченкових поем відмалювати погань і неправду, що лежить переважно в політичній устрою Російської держави...
[“Темне царство”, 1914]

...серед того загального отупіння людського чуття що ж діяти чоловікові, живо чуючому, горячому і любячому?
[“Темне царство”, 1881–1882]

...серед того загального отупіння людського чуття що ж діяти чоловікові, в якого чуття гаряче й серце, повне любові?
[“Темне царство”, 1914]

“In the modern literary language, we have a limited use of active participles and they are often replaced by ‘that which is ...’” [19: 284], although “... the use of participles in the forms of both states..., – as Z. Franko notes, – was very widespread in the literary language of Galicia at that time” [21: 224].

“As we can see, I. Franko, working on improving the language of his works, pays great attention to the construction of complex sentences, focuses on the structure of each syntax unit: or segments into two or more sentences, or shortens them at the expense of not necessary for content ... clauses, and even entire dependent clauses... in order to

approximate the syntax constructions of complex sentences to constructions inherent in the Ukrainian literary language" [15: 345].

Much more often the writer makes changes to the system of connecting means between the parts, as a rule, of complex sentences, rarely – of compound ones, in which the identity of I. Franko's linguistic manner is revealed.

First and foremost, it is about replacing some of the conjunctions with the others, which is typical for modern language.

I. Within a complex sentence:

1) sequential replacement of the linking word **котрий** for **який** (17), more rarely – for **що** (11):

Значить, поет виразно вказує ту, що йому противні всі ті війни та різанини, в котрих він колись бачив славу України...

[“Темне царство”, 1881–1882]

Видячи, як ледачі люди виходять із тих шкіл, а не доходячи глибших причин, Іван Вишенський у своїх посланнях ударяв сильно на ті школи, в котрих учать латинської та грецької мови...

[“Іван Вишенський”, 1892]

Бо й справді в тих двох поемах списав поет картину великого царства російського, того царства тьми, котре давить Україну...

[“Темне царство”, 1881–1882]

Та не своїм життям і характером важний і цікавий для нас Іван Вишенський, але тими письмами, котрі нам по нім лишилися.

[“Іван Вишенський”, 1892]

Як бачимо, поет виразно вказує тут, що йому противні всі ті війни та різанини, в яких він колись бачив славу України...

[“Темне царство”, 1914]

Видячи, як ледачі люди виходять із тих шкіл, а не доходячи глибших причин, Іван Вишенський у своїх посланнях ударяв сильно на ті школи, в яких учать латинської та грецької мови...

[“Іван Вишенський”, 1911]

Бо й справді в тих двох поемах списав поет картину великого царства російського, того царства тьми, що давить Україну...

[“Темне царство”, 1914]

Та не лише своїм життям і характером важний і цікавий для нас Іван Вишенський, але головно тими писаннями, що дійшли від нього до нас.

[“Іван Вишенський”, 1911]

At the present stage of development of the Ukrainian literary language “in the scientific style, attributive clauses most often consist the linking word ‘який’ and sentences with the linking word ‘котрий’ are atypical” [9: 174]. In the Old Ukrainian bookish language, on the contrary, the only means of a linking attributive clause was the conjunction **которыи** and its variants **кторыи**. According to the Dictionary of the Old Ukrainian Language of the XIV–XV centuries, the word **которыи** was used 497 times, among them 356 times in relative meaning, 25 in relative-linking, 111 in unspecified [18: 505–507]. Based on O. Skoropada, the linking word **которыи** is widespread in the works of the fourteenth and fifteenth centuries, and “was the most common in the literary language of the sixteenth and eighteenth centuries” [17: 100]. According to the author, “this superiority of **которыи** over other linking words (**што** or **що**), perhaps, should be explained by the influences of the Polish language, its frequent use in the Russian language and its special cultivation according to ancient traditions in general” [17: 100] or, according to the observations of other linguists, “not so much by the influence of live speech by as the power of book norms of the time” [7: 353]. The high frequency of usage in the scientific texts of I. Franko a linking word **которий** is not accidental, because, as the researchers

note, “with many writers of the nineteenth century ‘**котрий**’ in purely relative sense was used in parallel with ‘**який**’, and in some – even more often than ‘**який**’ [12: 186]. Only in the beginning of the twentieth century did the relative meaning of the word **котрий** gradually disappear, and it increasingly began to be used in the numerical sense.

In the scientific speech of I. Franko one can find single cases of substitution of **котрий** for **де** and **відки**:

*Сама основа поеми ... грішить
недостачею внутрішнього логічного
зв'язку, так як взагалі кожний опис
подорожі, в **котрій** картини припад-
ково чергуються та міняються...*

[“Темне царство”, 1881–1882]

*Там він кілька літ жив, ... поки
в кінці десь по р. 1610 не забажав
зовсім відлучитися від світу і не осів у
кам'яній печері, де можна було жити
тільки в острих постах та мовчанні і з
котрої тільки одна смерть могла
увільнити аскета.*

[“Іван Вишенський”, 1892]

The adverb **відки**, “which is the parallel of the adverb **звідки**, is used in spoken language” [12: 244] and, accordingly, not normative for the scientific style of literary language. I. Franko uses these adverbs, giving a spatial meaning to the attributive clause, expressing more precisely the semantic relations between the subordinate parts of the construction.

2) successive replacement of the conjunction **щоби** for **аби** (119), **щоб** for **аби** (27) in the subordinated clauses of purpose:

***Щоби** відповідно розложити
військову атрибуцію на всіх шляхтичів,
мусив уряд знати їх заможність, їх
доходи.*

[“Паницина та її скасування в
1848 році в Галичині”, 1898]

*Але не треба думати, що
Вишенський так і хотів лишити своїх
земляків у темноті та відгородити від
решити світу, **щоби** тільки врятувати
їх православіє.*

[“Іван Вишенський”, 1892]

*Неможлива річ, **щоб**
Шевченко, живучи під той час у
Петербурзі, не дав також захопитись
тій великій філі поступового руху, щоб
його гаряча, молода душа не
повернулася також в новім напрямі...*

[“Темне царство”, 1881–1882]

*Сама основа поеми ... грішить
недостачею внутрішнього логічного
зв'язку, так як взагалі кожний опис
подорожі, **де** картини припадково
чергуються та міняються...*

[“Темне царство”, 1914]

*Жив там кілька літ, ... поки
нареши десь по р. 1610 не забажав
зовсім відлучитися від світу і не осів у
кам'яній печері, де можна було жити
тільки в острих постах та мовчанні і
відки тільки одна смерть могла
увільнити аскета.*

[“Іван Вишенський”, 1911]

***Аби** відповідно розложити
військову атрибуцію на всіх шляхтичів,
мусив уряд знати їх заможність, їх
доходи.*

[“Паницина та її скасування в
1848 році в Галичині”, 1913]

*Не треба думати, що
Вишенський так і хотів лишити своїх
земляків у темноті та відгородити від
решити світу, **аби** тільки врятувати їх
православіє.*

[“Іван Вишенський”, 1911]

*Неможлива річ, **аби** Шевченко,
живучи під той час у Петербурзі, не
мав також захопитися тою великою
хвилею поступового руху, аби його
гаряча, молода душа не повернулася
також у новім напрямі...*

[“Темне царство”, 1914]

In the modern language, among the purpose conjunctions **щоб** is the most common, less common are – **щоби** and **аби** “**щоби** is infrequently encountered in literary works of the nineteenth and early twentieth centuries” [12: 283], “single cases of sentences with **щоби** are revealed in B. Khmelnytskyi's letters” [5: 96]. The conjunction **аби** “is widespread in speech with the meaning of purpose, in the literary language is used with the limited meaning – ‘щоб тільки’” [2: 513–514]. The sentences with **аби** “are quite actively used ... in the annals of southern origin” [7: 428], in letters by B. Khmelnytskyi [5: 96]. According to I. Petlychnyi, “I. Franko expanded the meaning of the conjunction **аби** and often uses it in sentences that do not have a pronounced restrictive tone. He did this, obviously, under the influence of the live language of Galicia, in which the conjunction **аби** was used not only in the sense of all-Ukrainian **щоб**, but often also Polish **аби**” [15: 348]. At the same time M. Zhovtobriukh points out about the predominance of the conjunction **аби** in the Galician printed publications: “Conjunction **аби**... had distinct local coloring” [6: 134]. This is confirmed by the data of dialect atlases: the map 255 of Atlas of the Ukrainian language (in three volumes) [1], the map 180 of “Atlas of Ukrainian dialects of northern Bukovyna” by K. F. Herman [3].

3) substitution of conjunction **хоть** (**хотя**) for **хоч** (**хоча**) (12):

*Праведний гнів проти
“темного царства”, котрого погань
відома йому в цілій повноті, довго
здержуване чуття, котре насильно
рветься на волю, **хоть** поет ясно знає,
що жде його за се...*

[“Темне царство”, 1881–1882]

*Ми тільки коротко згадали
про події “кровавого пуцання” 1846
року, **хотя** про них можна би
написати цілу книжку.*

[“Паницина та її скасування в
1848 році в Галичині”, 1898]

The main conjunction that combines parts of complex concessive clauses in the modern scientific style is **хоч** that “hardly has the origin of the imperative mood, more likely ... of the 2 person singular of the present time of the indicative mood” [2: 526]. Rare usage of **хоть** is typical for dialect syntax. From the origin, according to L. Bulakhovskiy, “it is not necessarily a copy of a Russian word, ... it can be similar to the ancient form of the 2 person singular of imperative mood” [2: 526].

4) in addition, single substitutions of the conjunctions **яко** for **як** (6), **буцім то** for **аби** (1) **кілько то** for **скільки-то**(1), which are peculiar to the individual dialects of the southwestern dialect:

*...вираховано той капітал,
який мали дістати дідиці **яко**
відшкодоване за знесену панщину або
яко викуп знесеної десятини та інших
данин.*

[“Паницина та її скасування в
1848 році в Галичині”, 1898]

*...наші потомки не хочуть
повірити, **буцім то** жили колись люди,*

*Праведний гнів проти
“темного царства”, **якого** погань
відома йому в цілій повноті, довго
здержуване чуття, **що** насильно
рветься на волю, **хоч** поет ясно знає,
що жде його за се...*

[“Темне царство”, 1914]

*Я тільки коротко згадав про
події “кровавого пуцання” 1846 року,
хоча про них можна би написати цілу
книжку.*

[“Паницина та її скасування в
1848 році в Галичині”, 1913]

*...вираховано той капітал,
який мали дістати дідиці **як**
відшкодування за знесену панщину або
як викуп знесеної десятини та інших
данин.*

[“Паницина та її скасування в
1848 році в Галичині”, 1913]

*...наші потомки не хочуть
повірити, **аби** жили колись люди, **що***

котрі могли пережити їх.

[“Темне царство”, 1881–1882]

...все нагадує поетові, **кілько** **то** горя людського, **кілько** мук і крові коштували всі ті цяцьки та блискучки, **кілько то** кісток українських лягло тут...

[“Темне царство”, 1881–1882]

The presence in the language of author’s works of such syntactic dialects without additional stylistic load can be explained by the state of development of the then Ukrainian literary language in Galicia.

II. Within a compound sentence:

1) substitution of **a** for **але** (2):

Зрозумів се Вишенський, бувши з Афона на Русі, і вже потому пише, що не виступає загалом проти шкіль, а тільки треба пильнувати, щоби в них православіє не пропало.

[“Іван Вишенський”, 1892]

могли пережити їх.

[“Темне царство”, 1914]

...все нагадує поетові, **скільки-то** горя людського, **скільки** мук і крові коштували всі ті цяцьки та блискучки, **скільки-то** кісток українських лягло тут...

[“Темне царство”, 1914]

Зрозумів се Вишенський, бувши з Афону на Русі в початку XVII в., і вже потому писав, що не виступає загалом проти шкіль, але треба тільки пильнувати, аби в них не пропало православіє.

[“Іван Вишенський”, 1911]

The coordinate conjunction **a** in the language is multifunctional. Having lost a linking meaning, known already in the old Ukrainian literary language, in modern language the conjunction **a** expresses mainly the value of comparison and less often – opposition (in the latter it gains meaning of **але, проте**).

It is in those cases where we have a clear contrast of events that I. Franko specifies the semantic connotation of the sentence, replacing **a** with **але**, which most often expresses a juxtaposition in modern scientific style.

2) substitution of **но** for **та, але; прецінь** for **проте, все-таки**:

*Се ті дрібні п'явки, з котрих кожна, бачиться, й небагато крові людської потребує, щоб наповнитися, **но** котрих тисячі живо висуть усю кров і велита.*

[“Темне царство”, 1881–1882]

To combine the constituent parts of sentences with the semantic relations of opposition, I. Franko uses a conjunction **но**, which is not normative for modern literary language. “Works in Old Ukrainian language in a limited number capture compound opposite sentences with the conjunction **но**, but, according to dialect syntax, the conjunction **но** has an inter-dialect character – represented not only in northern and northern-eastern, but also in southern-western dialects of Ukrainian language” [7: 310–311].

*Бальмен погіб як жертва московської захланності та неситості, випив до дна “з московської чаші московську отруту”, **а прецінь** смерть його не збудила в Шевченка ненависті до його вбійців-черкесів.*

*Се ті дрібні п'явки, з котрих кожна, бачиться, й небагато крові людської потребує, аби наповнитися, **але** яких тисячі живо висуть усю кров навіть із велетня.*

[“Темне царство”, 1914]

*Бальмен погіб як жертва московської захланності та неситості, випив до дна “з московської чаші московську отруту”, **а проте** смерть його не збудила в Шевченка ненависті до його вбійців-черкесів.*

[“Темне царство”, 1881–1882]

Адже вся література, хоть, може, й не мала на думці валити темного царства, **прецінь** раз у раз наносила йому удари вже самим своїм існуванням і своїм вільнім словом.

[“Темне царство”, 1881–1882]

[“Темне царство”, 1914]

Адже вся література, хоч, може, й не мала на думці валити темного царства, **все-таки** раз у раз наносила йому удари вже самим своїм існуванням і своїм вільнім словом.

[“Темне царство”, 1914]

The conjunction combination **а прецінь** is not peculiar to the scientific style of modern Ukrainian literary language but is used only in dialect speech. According to L. Bulakhovskyi, “variant ‘предся’/преці, прецінь, предці, предцінь, претцінь, etc./ allows us to accept the interpretation – ‘пред ся’, that is, ‘перед себе’ and, further, ‘насамперед’, from where enantiosemically – ‘проте’. But Ukrainian ‘пред’ instead of phonetic ‘перед’ is doubtful... Therefore, it is more likely that ‘предся’, etc., constitute a dialectal Ukrainian transformation of Polish ‘przed się’ – now przedcie ‘проте’ [2 : 503–504]. In the modern language for the expression of these semantic relations **проте** is mostly used, we have the same replacement in the re-editions of I. Franko.

The writer “introduced changes according to his own language evolution and objective laws in the development of the Ukrainian language” [20: 10], “with the growth of his literary technique, with the improvement of his skills” [11: 87]. P. Kovaliv notes: “Ivan Franko gradually frees his language from the dialects inherent to him, and his language becomes pure and clear...” [8: 9].

In our opinion, such corrections to a syntax structure of a sentence are also associated with the editorial work of I. Franko in various periodicals.

As an editor of Literary-Scientific Herald during 1898–1906, I. Franko performed all the so-called rough work: he edited manuscripts, read those works that were corrected, cooperated with authors (because “careful attitude to the individual creative manner of each author” is important for good editing) [13: 24] etc. In the memoirs of K. Hrynevychyeva, she recalls: “From the touch of Franko’s pen a transparent construction suddenly appears, incomparable syntax, crystal melody of the word. These were the instructions of the great artist” [4: 151]. In study of the Lviv period in the history of the Literary-Scientific Herald, H. Korbych describes I. Franko’s collaboration in this journal as follows: “The one who for 30 years has been taking active part in literature, as doctor Franko, who has been an editor of so many magazines and editions, who knows all Slavic languages, except a few non-Slavic languages, and our language as he...” [10: 57–58]. V. Simovych rightly remarked: “Open any book of the Literary-Scientific Herald from that time... – you will feel Franko’s hand everywhere, his broad knowledge is everywhere, the power of his spirit is breaking through everything” [16: 179].

Conclusion. Thus, I. Franko, through his scientific practice, refined a syntax structure of a complex sentence of the Ukrainian literary language, made corrections in later editions of scientific articles both in a structure of a sentence itself and in the semantic relations between predicative parts. Occasionally, there are conjunctions that are out of the literary use and are not normative for the modern Ukrainian language (**відки, яко, буцімто, хоть, но, прецінь**). Their use is explained by dialect syntax data – the coexistence of archaic and newly introduced conjunctions in the southwestern dialects (place of residence, activity of the writer). I. Franko gradually got rid of constructions that were difficult to perceive and understand the content presented, and the correction of conjunctions between the predicative parts of complex sentences reflects the need for a

common literary language and is one of the attempts to bring the Western Ukrainian version of the literary language to Eastern Ukrainian variant.

In the analysis of Franko's scientific articles, monitoring author's corrections of text on different language levels and in defining Ivan Franko's role in creation of academic style of Ukrainian language we see **the prospects of our next research.**

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Атлас української мови : у 3 ч. / Д. Г. Бандрівський та ін. – Київ : Наук. думка, 1988. – Т. II: Волинь, Наддністрянщина, Закарпаття і суміжні землі. – 520 с.
2. Булаховський Л. А. Сполучники і сполучні групи (речення) / Л. А. Булаховський // Булаховський Л. А. Вибрані праці : в 5 т. Т. 2: Українська мова. – Київ, 1977. – С. 498–543.
3. Герман К. Ф. Атлас українських говірок північної Буковини : у 2 т. Т. II / К. Ф. Герман. – Чернівці, 1998. – 216 с.
4. Гриневичева К. Зустрічі з поетом / К. Гриневичева // Спогади про Івана Франка / Упоряд., вступ. стаття і примітки М. І. Гнатюка. – Львів : Каменяр, 1997. – С. 150–155.
5. Єдлінська У. Я. Питання історичного синтаксису української мови (на матеріалі листів Богдана Хмельницького) / У. Я. Єдлінська. – Київ, 1961. – 104 с.
6. Жовтобрюх М. А. Мова української преси. Кінець XIX – початок XX ст. / М. А. Жовтобрюх. – Київ, 1970.
7. Історія української мови: Синтаксис. – Київ, 1983. – 504 с.
8. Ковалів П. Значення І. Франка в розвитку літературної мови Галичини / П. Ковалів // ЗНТШ. – Нью-Йорк ; Париж ; Торонто, 1968. – Т. CLXXXIV. – Т. 33. – С. 5–13.
9. Коваль А. П. Науковий стиль сучасної української мови / А. П. Коваль. – Київ, 1977.
10. Корбич Г. Журнал “Літературно-науковий вісник” львівського періоду (1898–1906) / Г. Корбич. – Київ, 1999. – 144 с.
11. Корнієнко Н. П. Боротьба І. Франка за чистоту української літературної мови (Спостереження над авторськими редакціями творів І. Франка) / Н. П. Корнієнко // Мовознавство. Наук. зап. – 1955. – Т. 13. – С. 86–103.
12. Курс сучасної української літературної мови : в 2 т. / за ред. Л. А. Булаховського. – Київ, 1951. – Т. 2. – 408 с.
13. Маляренко Л. Л. Іван Франко – редактор / Л. Л. Маляренко. – Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1970. – 116 с.
14. Мова і час: Розвиток функціональних стилів сучасної української літературної мови / Єрмоленко С. Я., Колесник Г. Н., Ленець К. В. та ін. – Київ : Наукова думка, 1977. – 237 с.
15. Петличний І. З. І. Франко в боротьбі за загальноукраїнський синтаксис літературної мови в Галичині / І. З. Петличний // Іван Франко. Статті і матеріали. – Зб. 5. – Львів, 1956. – С. 326–369.
16. Сімович В. Іван Франко. Його життя та діяльність / В. Сімович // Франкіана Василя Сімовича / Упоряд., передмова та приміт. М. Білоус і З. Терлака. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2004. – С. 138–203.

17. Скоропада О. А. До історії розвитку підрядних сполучників в означальних реченнях / О. А. Скоропада // Питання українського мовознавства. – Львів, 1957. – Кн. 2. – С. 94–111.
18. Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. : у 2 т. – Київ, 1977. – 630 с.
19. Сучасна українська літературна мова : підручник / за ред. М. Я. Площ. – Київ, 1994. – 414 с.
20. Франкіана Василя Сімовича / упоряд., передмова та приміт. М. Білоус і З. Терлака. – Львів, 2004. – 234 с.
21. Франко З. Т. Іван Франко про роль говорів Наддніпрянщини у формуванні української літературної мови / З. Т. Франко // Полтавсько-київський діалект – основа української національної мови. – Київ, 1954. – С. 217–224.
22. Франко І. [Передмова] / І. Франко // Франко І. Темне царство. – Львів, 1914. – 47 с.

REFERENCES

1. *Atlas ukrajins'koyi movy: U 3-kh ch.* (1988). D. H. Bandrivs'kyu ta in. Kyiv: Nauk. dumka, T. II: Volyn', Naddnistrianshchyna, Zakarpattya i sumizhni zemli.
2. Bulakhovs'kyu, L. A. (1977). Spoluchnyky i spoluchni hrupy (rechennya) *Bulakhovs'kyu, L. A. Vybrani pratsi: V 5-tyt. T. 2: Ukrajins'ka mova.* Kyiv, 498–543.
3. Herman, K. F. (1998). *Atlas ukrajins'kykh hovirok pivnichnoyi Bukovyny: U 2 t. Chernivtsi, T. II.*
4. Hrynevychyeva, K. (1997). Zustrichi z poetom. *Spohady pro Ivana Franka / Uporyad., vstup. statya i prymitky M. I. Hnatyuka.* L'viv: Kamenyar, 150–155.
5. Yedlins'ka, U. Ya. (1961). *Pytannya istorychnoho syntaksysu ukrajins'koyi movy (na materialy lystiv Bohdana Khmel'nyts'koho).* Kyiv.
6. Zhovtobryukh, M. A. (1970). *Mova ukrajins'koyi presy. Kinets' XIX – pochatok XX st.* Kyiv.
7. *Istoriya ukrajins'koyi movy: Syntaksys.* (1983). Kyiv.
8. Kovaliv, P. (1968). Znachennya I. Franka v rozvytku literaturnoyi movy Halychyny. *ZNTSH. N'yu-York; Paryzh; Toronto, T. CLXXXIV. T. 33, 5–13.*
9. Koval', A. P. (1977). *Naukovyy styl' suchasnoyi ukrajins'koyi movy.* Kyiv.
10. Korbych, H. (1999). *Zhurnal "Literaturno-naukovyy visnyk" l'vivs'koho periodu (1898–1906).* Kyiv.
11. Komiyenko, N. P. (1955). Borot'ba I. Franka za chystotu ukrajins'koyi literaturnoyi movy (Sposterezhennya nad avtors'kymy redaktsiyamy tvoriv I. Franka) *Movoznavstvo. Nauk. zap., T. 13, 86–103.*
12. *Kurs suchasnoyi ukrajins'koyi literaturnoyi movy: V 2 t. (1951).* / Za red. L. A. Bulakhovs'koho. Kyiv, T. 2.
13. Malyarenko, L. L. (1970). *Ivan Franko – redaktor.* L'viv: Vyd-vo L'viv. un-tu.
14. Yermolenko, S. Ya., Kolesnyk, H. N., Lenets', K. V. ta in. (1977). *Mova i chas: Rozvytok funktsional'nykh styliv suchasnoyi ukrajins'koyi literaturnoyi movy.* Kyiv: Nauk. dumka.
15. Petlychnyy, I. Z. (1956). I. Franko v borot'bi za zahal'noukrajins'kyu syntaksys literaturnoyi movy v Halychyni. *Ivan Franko. Stati i materialy.* L'viv, Zb. 5, 326–369.
16. Simovych, V. (2004). Ivan Franko. Yoho zhyttya ta diyal'nist'. *Frankiana Vasylya Simovycha / Uporyad., peredmov a ta prymit. M. Bilous i Z. Terlaka.* L'viv: LNU im. I. Franka, 138–203.

17. Skoropada, O. A. (1957). Do istoriyi rozvytku pidryadnykh spoluchnykiv v oznachal'nykh rechenyakh. *Pytannya ukraiyins'koho movoznavstva*. L'viv, Kn. 2, 94–111.
18. *Slovyk staroukraiyins'koyi movy XIV–XV st.*: U 2-kh t. (1977). Kyiv.
19. *Suchasna ukraiyins'ka literaturna mova*: Pidruchnyk. (1994) / Za red. M. Ya. Plyushch. Kyiv.
20. *Frankiana Vasylya Simovycha*. (2004). / Uporyad., peredmov a ta prymit. M. Bilous i Z. Terlaka. L'viv.
21. Franko, Z. T. (1954). Ivan Franko pro rol' hovoriv Naddnipyanshchyny u formuvanni ukraiyins'koyi literaturnoyi movy. *Poltavs'ko-kyuyivs'kyu dialekt – osnova ukraiyins'koyi natsional'noyi movy*. Kyiv, 217–224.
22. Franko, I. (1914). [Peredmov a]. *Franko, I. Temne tsarstvo*. L'viv.

*Стаття надійшла до редколегії 20. 02. 2020
доопрацьована 01. 03. 2020
прийнята до друку 07. 03. 2020*

АВТОРСЬКІ ВИПРАВЛЕННЯ СИНТАКСИЧНОЇ СТРУКТУРИ РЕЧЕННЯ В НАУКОВОМУ МОВЛЕННІ ІВАНА ФРАНКА

Олена Труш

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
кафедра української мови імені професора Івана Ковалика,
вул. Університетська, 1/234, Львів, Україна, 79001,
тел.: (0322) 239 47 17
e-mail: olenka.m.t@gmail.com*

Стаття присвячена питанню авторського удосконалення синтаксичної структури складного речення в наукових статтях І. Франка, які становлять фрагмент загальної синтаксичної структури наукового мовлення другої половини XIX ст. І. Франко своєю науковою практикою удосконалював синтаксичну структуру складного речення української літературної мови, вносив виправлення в північних редакціях наукових статей як у будові самого речення, так і смислових відношень та сполучних засобів між предикативними частинами. Чимало з наукових статей, які перевидавав за життя І. Франка, залишалися без змін у межах синтаксичної будови речення, тому об'єктом аналізу цієї статті обрано ті наукові праці І. Франка, які зазнали авторських змін у наступних редакціях (“*Темне царство*”, “*Іван Вишенський, його час і письменська діяльність*”, “*Паницина та її скасування в 1848 році в Галичині*”). У статті проаналізовано ті зміни й виправлення, які робив Іван Франко при перевиданні своїх наукових праць, досліджено авторські трансформації в побудові складного речення та в системі сполучних засобів, які поєднують частини гіпотактичних і паратактичних конструкцій. Виявлено, що зрідка трапляються сполучники, які вийшли з літературного вжитку і для сучасної української мови не нормативні, з'ясовано причини такого функціонування сполучних засобів у наукових текстах І. Франка (мовна еволюція письменника, редакторська робота в різних періодичних виданнях, дані діалектного синтаксису). Автор статті робить висновок про те, що письменник поступово позбавлявся конструкцій, які були важкими для сприйняття й розуміння викладеного змісту, а корегування сполучних засобів між предикативними частинами складних речень віддзеркалює потребу витворення єдиної літературної мови. Порівняльний аналіз кількох редакцій Франкових наукових статей, спостереження над авторськими виправленнями тексту на синтаксичному мовному рівні дають уявлення про мовну еволюцію письменника в наближенні західноукраїнського варіанта літературної мови до її східноукраїнського взірця, засвідчують роботу І. Франка над шліфуванням мови наукових праць.

Ключові слова: авторські виправлення, складне речення, сполучні засоби.